

Családjog

Szerző: HEGEDŰS Andrea

Affiliáció: egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Civilisztikai Tudományok Intézete (SZTE ÁJTK CTI), családjogi szakjogász, ügyvéd

Rovat: Családjog

Rovatszerkesztő: HEGEDŰS Andrea

Lezárás dátuma: 2018.12.31

Idézési javaslat: HEGEDŰS Andrea: „Családjog” in JAKAB András – KÖNCZÖL MIKLÓS – MENYHÁRD Attila – SULYOK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Családjog rovat, rovatszerkesztő: HEGEDŰS Andrea) <http://ijoten.hu/szocikk/csaladjog> (2019). Konkrét szöveghelyre való hivatkozáshoz javasoljuk a szövegbeli bekezdésszámok használatát, pl. [8] vagy [12]–[18].

E rovatbevezető szócikk célja áttekinteni a családjogot általánosságban és bemutatni az Internetes Jogtudományi Enciklopédia családjoghoz kapcsolódó egyes szócikkeit. A családjog komplex tudomány, ezáltal komplex tudományos megközelítést és feldolgozást igényel, ennek figyelembevételével készül e jogterület bemutatása. A családjog a jogtudománynak az a területe, amely bár egyes országokban önálló jogágként, míg máshol a polgári jog részeként jelenik meg, mindenképpen magánjogi gyökerekből táplálkozik. Hagyományosan a házasság, a család és rokonság, valamint a gyámság intézményeit öleli fel, mely szabályozási kör az utóbbi időszakban az élettársi kapcsolattal és nemzetközi jogi vonatkozásokkal látszik bővülni. A szócikk első részében szó esik a családjog elméletben használatos fogalmáról, tartalmának változásáról, funkciójáról és jogrendszerbeli elhelyezkedéséről, elhatárolva azt más jogterületektől, melyek a hétköznapi életben nem feltétlenül különülnek el ilyen élesen. Anélkül, hogy külön alcímet szentelnénk a jogforrásoknak, azokat az aktuális magyarázatoknál lábjegyzetben jelöljük meg. Kitérünk – tárgyi és személyi értelemben – a családjog szabályozási körére, valamint a családjogi jogviszony jellegzetességeire. Ezen identitásszócikk második részében az egyes szócikkeket beillesztjük az előbb ismertetett rendszerbe és röviden elmagyarázzuk azok jelentőségét. Rávilágítunk arra a dilemmára, miként kapott helyet a szócikkben az eredetileg a családjogba nem tartozó élettársi és bejegyzett élettársi kapcsolat intézménye annak ellenére, hogy hazai megítélésük nem egyértelmű a jogrendszerbeli elhelyezkedésük alapján.

Tartalomjegyzék

1. A családjogról általában

- 1.1. A családjog fogalma
- 1.2. A családjog tartalmának változása
- 1.3. A családjog funkciója
- 1.4. A családjog jogrendszerbeli helye
 - 1.4.1. A családjog mint a magánjog része
 - 1.4.2. A családjog mint önálló jogág
 - 1.4.3. A családjog mint a Ptk. része
- 1.5. A családjog elhatárolása más jogterületektől
- 1.6. A családjogi szabályozás tárgyi köre
 - 1.6.1. Szabályozási kör a Családjogi törvény időszakában
 - 1.6.2. Szabályozási kör a Családjog Könyvben

- 1.7. A családjogi szabályozás személyi köre
- 1.8. A családjogi jogviszony jellegzetességei

2. A családjog szócikkeinek szerkezete

- 2.1. A családjogot általánosságban érintő szócikk
- 2.2. A házasság intézményét érintő szócikkek
- 2.3. A családot, rokonságot érintő szócikkek
- 2.4. A gyámságot érintő szócikk
- 2.5. Az élettársi kapcsolatot érintő szócikk
- 2.6. A bejegyzett élettársi kapcsolatot érintő szócikk

3. JEGYZETEK

1. A családjogról általában

1.1. A családjog fogalma

[1] A családjog komplex tudomány, ezáltal komplex tudományos megközelítést és feldolgozást igényel.^[1] A családjog a jogtudománynak az a területe, amely bár egyes országokban önálló jogágként, míg máshol a polgári jog részeként jelenik meg, mindenképpen magánjogi gyökerekből táplálkozik. A fogalom elméleti jellegű felvázolására a jogtudósok több kísérletet tettek. Mivel nincs jogszabályi meghatározás és nem is lehet, ezért a fogalmat a jogrendszerből kikövetkeztetve, az alábbiak szerint kíséreljük meghatározni, jórészt Pap Tibor és Csiky Ottó máig ható érvényű fogalmi elemeit alapul véve. Eszerint a családjog a magyar jogrendszer azon szabályainak összessége, amely szabályozza a házasság, a család és a családi jellegű jogviszonyokból fakadó személyi és vagyoni viszonyokat a családok belső kapcsolatainak jogi eszközökkel való rendezése, a család jogi rendjének biztosítása érdekében.^[2]

1.2. A családjog tartalmának változása

[2] A XXI. század kezdetétől mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban felgyorsultak azok a társadalmi gazdasági folyamatok, amelyek korábban a családjogi szabályozás alapjául szolgáltak. Az egyik igen szembevető változás napjainkban a hagyományos családmoddal jelentős átalakulása azáltal, hogy a klasszikusnak mondható, szinte kizárólagosan a házasságon alapuló családi kapcsolatok mellett egyre emelkedő tendenciát mutat az úgynevezett tényleges családi kapcsolatok (mostohaszülő-mostohagyermek, nevelőszülő-neveltgyermek kapcsolatok, az élettársi együttélés és a bejegyzett élettársi kapcsolatok) megjelenése. Ugyancsak kihívást jelent a jogalkotó és a jogalkalmazó számára a családjog nemzetközivé válása, vagyis a családi jogviták országhatárokon kívülre kerülése, ami feltételezi a különböző országok közötti együttműködést és a jogrendszerek valamilyen szintű harmonizációját.^[3]

1.3. A családjog funkciója

[3] Általános jelleggel elmondható, hogy hétköznapi együttélésünk és működésünk kereteit a családjogi normák helyett inkább az erkölcsi normák és szokások hatják át. A jogi szabályozás és a jogalkalmazás ugyanis csupán a családi viszonyok, az együttélési formák jogi kereteit képesek meghatározni, a belső tartalmat részleteibe menően a felek alakítják ki. Éppen ezért a családjognak leginkább akkor jut kiemelt szerep, ha a gyengébb fél helyzetében lévő családtag, a helyzeténél fogva a családhoz tartozó vagy családon kívül rekedt gyermek védelméről van szó. A család védelmének elvéből kiindulva ugyanis az egyre erőteljesebben érvényre jutó vagyoni jogi szabályozás

kapcsán, kiemelt szerephez jut az igazságtalan vagyoneletelés megakadályozása, melyhez további eszközöket a ->**méltányosság** és a gyengébb fél védelme elvének figyelembevételével meríthetünk. Ugyanakkor a gyengébb fél és a gyermekek érdekeinek védelme (->**a gyermekek jogai**) is önálló alapelvként hangsúlyozza a családjog ezen személyi kört érintő feladatait. Ezen túlmenően pedig a családjogi szabályozás inkább „jogorvoslati jelleggel” bír.^[4]

1.4. A családjog jogrendszerbeli helye

1.4.1. A családjog mint a magánjog része

[4] A mai értelemben vett családjogot (és egyúttal a polgári jogot is) hagyományosan a ->**magánjog** részének tekintjük, mely évszázadokon át szokásjogi alapokon nyugodott. Eleinte nem mutatkozott számottevő különbség az általános (ma polgári jogi) vagyoni viszonyok és a házastársak vagyoni jogi kapcsolatait (ma családjog) illetően, ugyanis a vagyoni viszonyok 1946-ig szokásjogi alapon működtek, azokat a bírói gyakorlat alakította, azonban a két terület eltérései más vonatkozásban egyre szembetűnőbbben jelentkeztek.

[5] A nem vagyoni, személyi jogok és kötelezettségek vonatkozásában, a szülők és gyermekek közötti viszonyok jogi szabályozásánál és a veszélyeztetett gyermekek védelmére vonatkozóan az eltérések a kiegyezés után egyre markánsabban jelentek meg, ezáltal a magánjogból kiemelkedő, eltérő jogi szabályozást sürgettek. Az akkortájt, a polgári korszakban keletkezett törvénytervezetekre és tanulmányokra ma is kiemelkedő szellemi teljesítményként tekinthetünk, hiszen számos résztervezet a jelenleg hatályos Ptk. kidolgozásánál is felhasználást nyert.^[5] Az első két írott jogforrás a polgári korból *a gyámsági és a gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877. évi XX. tc.*, valamint a felekezeti jogból kifejlődött, ugyanakkor európai szellemben megalkotott^[6] *a házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. tc.* voltak. Ugyanezen évben jelent meg *az állami anyakönyvezésről szóló 1894. évi XXXIII. tc.* is, mely közjogi elemek megjelenésére utal, a magánjogi jogintézmények tágabb kereteit megteremtve. (A közjogi elemekről lásd még a [18] bekezdésben foglaltakat.) A második világháborút követően a családjogi tárgyú szabályozás részben rendeleti (*a házasság felbontását módosító 6800/1945. M. E. rendelet, valamint az egyes személyi ügyi és családi jogi rendelkezések tárgyában hozott 10 470/1945. M. E. rendelet*), részben törvényalkotási (*a családbafogadásról és a tartásról való gondoskodás előmozdítása tárgyában született 1944. évi V. törvénycikk; a házassági vagyoni jogi rendszereknek a rendi megkülönböztetés eltörlésével való egységesítéséről szóló 1946. évi XII. tc.; a házasságon kívül született gyermek jogállásának rendezéséről szóló 1946. évi XXIX. tc.*) úton fejlődött.

1.4.2. A családjog mint önálló jogág

[6] A terület önálló jogággá válása a családjog első önálló kodifikációjának, vagyis *a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvénynek* (Családjogi törvény vagy Csjt.) a megjelenésével valósult meg. A Csjt. megjelenését azonban ekkor még bizonytalanság kísérte a tekintetben, hogy

[m]egalkotásakor még nem állt vitán felül, vajon egy nagy jogterület – a polgári jog – egyik fontos részét szabályozza-e az új törvény [...], vagy pedig a polgári jog mankói nélkül kell a feladatát betöltenie, és nem számíthat arra, hogy a kezdet nehézségein a régi szokásjog fogja átsegíteni, később pedig a polgári törvénykönyv válik az állandó segítőtársává.^[7]

[7] A bizonytalanság eloszlására hét évet kellett várni, azonban ekkor már egyértelművé vált, miszerint a családjog elkülönülését a később megjelent *Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV.*

törvény (a továbbiakban:1959-es Ptk.) sem kérdőjelezte meg.^[8] Az 1959-es Ptk. hatálya alatt (azaz az 1960. május 1-jétől 2014. március 14-éig tartó időszakban) – az értelmezési alapelvből^[9] fakadóan – a polgári jogot a családi jog háttér joganyagaként kellett kezelni, ebből következően az 1959-es Ptk. számos rendelkezése volt alkalmazandó a családjog által szabályozott élethelyzetek részletszabályait kiegészítve. Néhány fontos példát kiemelve: a Ptk. „Bevezető rendelkezések” része több, a családjogra is alkalmazandó alapelvet említett, az utaló magatartás szabálya pedig a jegyesség intézménye kapcsán adott választ a házasságkötés elmaradásából adódó vagyoni igények rendezhetőségére; a „Személyek” részen belül találtuk meg többek között az ember jogképességére, cselekvőképességére vonatkozó szabályokat; a „Tulajdonjog” rész rendezte a tulajdonos jogait és kötelezettségeit, a tulajdonjog korlátait, ideértve ezen belül a családjogi jogviszony alanyait talán leggyakrabban érintő haszonélvezeti jogot és a házastársi vagyonszövetség háttérét adó közös tulajdon szabályait; a „Kötelmi jog” részben voltak megtalálhatók a kötelezésekre és a szerződésekre vonatkozó általános és különös szabályok, valamint a felelősségi rész; az „Öröklési jog” törvényes öröklés rendjét meghatározó rendelkezései elsősorban a családtagokat, a házastársat érintették; a „Záró rendelkezések” számos fogalmi meghatározása pedig kizárólag itt került szabályozásra, amelyek legalább annyira családjogi alapfogalmak is (lásd közeli hozzátartozók és hozzátartozók vagy az élettársi kapcsolat fogalma).

[8] A Családjogi törvény – mint a családi jogviszonyok alapjogszabálya – bő hat évtizeden keresztül képezte a családjogi szabályozás alapját. 1953. január 1-jétől 2014. március 14-éig volt hatályban.^[10]

1.4.3. A családjog mint a Ptk. része

1.4.3.1. A kodifikáció kezdeti időszaka

[9] A családjogi szabályozást érintően újabb jelentős állomásnak tekinthető a lényeges változásokat eredményező, a közelmúltban lezárult polgári jogi kodifikáció, amelynek már a kezdeti időszakában felmerültek azon törekvések, miszerint – követve a nyugat-európai gyakorlatot^[11] – a családi jog a polgári jog egy jól elhatárolt részét alkossa majd. Megjegyezzük, hogy a kodifikációs folyamat kezdetén még a szakemberek számára sem volt teljesen egyértelmű, szükség van-e a családjog polgári törvénykönyvbe integrálására, amit mi sem jelez jobban, mint a tudomány képviselőinek igen eltérő véleménye.

[10] Lábady Tamás^[12] szerint a családjog önálló jogági jellegét hangsúlyozó „szeparatista (egységbontó) érvek” a szocialista jogban merültek fel és inkább ideológiai megalapozottságúak voltak, mely érvek ma már tarthatatlanok.^[13] A családjog polgári jogba való integrálását támogatók között volt Kecskés László^[14] is, aki megkérdőjelezte a családjog önálló jogágiságát, szerinte a szocialista család speciális értékeit kimutató álelvek a jövőben már nem vehetők figyelembe, mindemellett pedig további érv, hogy a családjog klasszikus polgári jogi jegyei sokasodtak.^[15] Bíró György^[16] és Lenkovics Barnabás^[17] tartalmi szempontból a családjogot a polgári joggal a rész és egész viszonyában állónak,^[18] míg Jobbágyi Gábor^[19] a polgári jog viszonylagosan önálló részének tekinti, és valószínűsíti, hogy a családjog mind a jogtudományban, mind a törvényhozásban vissza fog térni „az évezredek óta elfoglalt helyére, a polgári jog rendszerébe”.^[20] Barzó Tímea^[21] szerint „bár a családjog mint egy külön jogterület számos specifikumot tartalmaz, mégis megállapítható, hogy alapintézményei a polgári joghoz kötődnek”, ezért is lenne időszerű, ha „a családjog egyes jogintézményei a polgári jog keretén belül kerülnének szabályozásra”.^[22]

[11] Az ellenzők között volt kezdetben Kőrös András,^[23] aki úgy fogalmazott, hogy a „beiktatás” szerinte „nem kívánatos.”^[24] Weiss Emília^[25] is a Csjt. szabályainak a Ptk. rendszerébe való integrálása ellen foglalt állást.^[26] Tóthné Fábrián Eszter^[27] szintén aggályát fejezte ki az új

elképzelésekkel szemben, és a családjogi viszonyoknak a polgári jogtól különálló szabályozását tartotta továbbra is indokoltnak, remélve ugyanakkor, hogy ha mégis a Ptk. fogja szabályozni, a Családjog Könyv viszonylagos önállósága megőrzi e jogviszonyok specialitásait.^[28]

[12] Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiója^[29] már határozottan állást foglalt a családjog Polgári Törvénykönyvbe való integrálása mellett azzal, hogy a családjogi szabályok nem elszórtan, hanem egyhelyütt maradván, a Ptk.-n belül, önálló alapelvekkel körülbástyázva külön könyvbe kerülnek majd.

1.4.3.2. A kodifikáció eredménye

[13] A közel 15 évig tartó kodifikáció eredményeként végül megszületett és 2013. február 26-án kihirdetésre került a *Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény* (a továbbiakban: Ptk.), mely Negyedik Könyvként foglalja magában a családjog anyagát Családjog Könyv (Csjk.) elnevezés alatt. A változás rendszertani következménye, hogy ezáltal a családjog önálló jogági jellege megszűntnek tekinthető. A kezdeti ellenérzések ellensúlyozásaképpen fontos azonban kiemelni, hogy a jogalkotó nagy hangsúlyt fektetett a családi jogviszonyok sajátosságainak, viszonylagos önállóságának figyelembevételére, elsősorban a polgári jogi viszonyoktól eltérő módon jellemző -> *családjogi alapelvek*^[30] felállításával. Mindezt az is indokolta, hogy a családi jogviszonyok lényegesen különböznek „az üzleti élet vagyoni szemléletű igényeire modellezett”^[31] polgári jogi jogviszonyoktól, melyek a Ptk. más Könyveiben markánsabban jelennek meg, ugyanakkor a családjogot mélyebben átható személyi viszonyok és a jogszabályokban kifejezésre nem mindig jutó erkölcsi értékek szintén erőteljesen érvényesülnek.

[14] A Ptk. 2014. március 15. napjával lépett hatályba. Végrehajtására külön jogszabályt, a *Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvényt* (Ptké.) fogadtak el.

1.5. A családjog elhatárolása más jogterületektől

[15] Az elhatárolás a kapcsolódási pontokra való rávilágítást is jelenti egyben, hiszen az Alaptörvényben gyökerező családvédelmi rendszer határai az alább részletezett jogterületek hatékony együttműködésével valósulhatnak csak meg.

[16] A családjog szoros kapcsolatban áll az -> *alkotmányjoggal*. *Magyarország Alaptörvénye*^[32] a családjog szabályozási körét konkrétan érintő rendelkezéseket tartalmaz a Nemzeti hitvallás részben, amikor kiemeli, hogy „[...] együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet, összetartozásunk alapvető értékei a hűség, a hit és a szeretet”. Az Alapvetés részben különösen az L) cikk tartalmaz családjogi tárgyú rendelkezéseket.^[33] A Szabadság és Felelősség részben pedig leginkább a II.,^[34] a VI.,^[35] a VII.,^[36] a XV.^[37] és a XVI.,^[38] cikkek kapcsolódnak a családjog területéhez.

[17] A családjog és a -> *polgári eljárásjog* szoros egységet alkot. Az anyagi jog és az eljárásjog viszonyában állnak egymással, ugyanakkor az is kiemelésre érdemes, miszerint a családjogi tárgyú perekben a perbeli legitimitációt, vagyis a lehetséges felperesek és alperesek meghatározását az általános logikától eltérően nem az eljárásjog, hanem a Csjk. tartalmazza. A *Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény* (a továbbiakban: Pp.) az általános szabályokon túlmenően, a „Különleges eljárások” című részében tartalmaz speciális – családjogi tárgykörbe tartozó – eljárásjogi szabályokat, így itt került elhelyezésre a személyi állapotot érintő perek^[39] belül a házassági per,^[40] a származási per,^[41] a szülői felügyelettel kapcsolatos per^[42] és az örökbefogadás felbontása iránt indított per,^[43] továbbá a nem személyállapotú perek közé tartozó a kiskorú gyermek tartása iránt indított per.^[44]

[18] A ->**közigazgatási jogot** azért fontos kiemelni, hiszen ez a jogág a családjog klasszikus jogterületeit érintően, azt kiegészítve részletesen szabályozza az anyakönyvi igazgatást és a gyámügyi igazgatást, valamint a gyermekvédelmi gondoskodás egész rendszerét. Ezen szabályok révén keletkezhetnek, illetve szűnhetnek meg családi jogviszonyok, jöhetnek létre családpótló megoldások (különösen ->a **házasság megkötése**, az ->**örökbefogadás**, a családbafogadás, a gyermekekről való gondoskodás más formái). Alapjogszabálya az *általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény* (Ákr.), mely a hatósági eljárás szabályait tartalmazza, és mely szabályokat figyelembe kell venni a gyámhatósági, a gyermekvédelmi vagy az anyakönyvi eljárás során, ha a speciális jogszabály – így különösen a *gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény* (Gyvt.); a *gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet* (Gyer.); valamint az *anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény* (Ae.) – külön rendelkezést nem tartalmaz. Érdekességként említjük meg, hogy a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogi szabályozás 1997-től, a Gyvt. hatálybalépésétől kezdődően került át a családjogi szabályozásból a közigazgatási jog különös része területére, ezáltal a gyermekeket érintő jogalkalmazás kapcsán sajátos munkamegosztást követve.

[19] A családjog szociális joghoz való viszonya szintén kiemelkedően fontos (->**szociális jogok**), hiszen az állami és önkormányzati támogatások itt szabályozottak, amelyek többnyire a családok helyzetét javítják, bár egyedülállókat is érintenek. Elsősorban a *szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény* (Szoc. tv.) részletezi a vonatkozó szabályokat.

[20] A társadalombiztosítási jogba a családtámogatási rendszerre vonatkozó joganyag tartozik. Azon az alapon, hogy valaki valakivel családjogi jogviszonyban van, jogosult lehet valamely támogatásra. Ezen belül szabályozott többek között a családi pótlék (nevelési ellátás, iskoláztatási támogatás), a gyermekgondozási támogatás (gyermekgondozást segítő ellátás – GYES, gyermeknevelési támogatás), az anyasági támogatás, az özvegyi nyugdíj. Legfontosabb kapcsolódó jogszabályok a *társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény*; a *társadalombiztosítási ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény*; a *kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény*; valamint a *családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény*.

[21] A munkajogot (->**munkajog**) azért emeljük ki, mert itt is szoros a családjogi vonatkozás. a *Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény* (Mt.) alapján védelmezni kell az anyákat, a gyermekét egyedül nevelő apákat és a fiatal munkavállalókat.^[45] Ezen utóbbi fogalom alatt a törvény a 18. életévet be nem töltött személyeket érti.^[46]

[22] A ->**büntetőjog** mint jogterület szintén releváns lehet. A *Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény* (Btk.) külön fejezete (XX. fejezet) foglalkozik a családjogi jogviszonyokkal kapcsolatos kötelességek súlyos megsértésének szankcionálásával. „A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények” című fejezet számos tényállást tartalmaz, melyek a Kiskorú veszélyeztetése, a Gyermekmunka, a Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, a Kiskorú elhelyezésének megváltoztatása, a Tartási kötelezettség elmulasztása, a Kapcsolati erőszak, a Családi jogállás megsértése, a Kettős házasság. Természetesen ezen kívül számos egyéb tényállás is megvalósítható kiskorúval szemben, így különösen a XIX. fejezetben részletezett „A nemi élet szabadsága, és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények” körébe tartozó tényállások. Kiemelendő, hogy a ->**családon belüli erőszak** sem a családjoghoz, mint inkább a kriminológia témaköréhez kapcsolódik.

[23] A ->**nemzetközi magánjog** szabályait, különösen a *nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény* (Nmj. tv.) rendelkezéseit akkor kell alkalmazni, ha külföldi eleme (külföldi személy, vagyontárgy vagy jog) van a családjogi jogviszonynak, ezáltal több állam joga lenne alkalmazható, ugyanakkor nincs EU-s kötelező norma, két- vagy többoldalú nemzetközi szerződés az érintett államok viszonylatában. Ilyen esetekben a nemzetközi magánjog határozza meg, hogy melyik állam (anyagi) jogát kell alkalmazni, milyen szabályok szerint állapítják meg a magyar bíróságok

joghatóságukat és milyen eljárási szabályok alapján járnak el, valamint milyen feltételekkel ismerhetők el és hajthatók végre a külföldi bíróságok által hozott határozatok.

[24] A nemzetközi családjog akkor releváns, ha az adott ország csatlakozott és a belső jogrendszerébe beemelt, ezáltal kötelező jellegűvé tett valamely családjogi tárgyú két- vagy többoldalú nemzetközi egyezményt, ajánlást, deklarációt, szerződést. Az uniós tagállamok viszonylatában, ha van irányadó EU-norma, akkor az érintett országokban azt kell alkalmazni.

1.6. A családjogi szabályozás tárgyi köre

1.6.1. Szabályozási kör a Családjogi törvény időszakában

[25] A Családjogi törvény megjelenésével, vagyis a jogterület önálló jogággá válásával nyilvánvalóvá vált a szabályozás tárgyi köre, melyet Nizsalovszky az alábbiak szerint határozott meg:

A családjog tárgyi értelemben azoknak a jogszabályoknak a foglalatata, amelyek a házasság – tehát a házastársi kapcsolat – mint társadalmi viszony keletkezését és megszűnését, a házastársi kapcsolatból és az emberek közti vérségi kapcsolatból eredő társadalmi viszonyokat, különösen a szülő és gyermek közti kapcsolat megállapításának módozatait, ezek egymás közötti viszonyát, valamint azokat a társadalmi viszonyokat szabályozzák, amelyek a szülő és a gyermek közti viszony helyettesítésére vagy a kapcsolatnak csupán egyes elemeihez hasonlóan vannak kialakítva.^[47]

[26] A fenti fogalomszerű meghatározáshoz fűzött magyarázatból az is kiderül, hogy „[a]z alapvető családjogi viszonyok: „a[z egymással házasságban élő] férfi és a nő, valamint a szülők és a gyermek viszonya”.^[48] Ezek tekintetében a jogi szabályozás kétirányú, mely egyrészt a fenti kapcsolatok létesülését, fennállását vagy fenn nem állását tisztázza, továbbá a tisztázás módozatait szabályozza, másrészt pedig megállapítja a kapcsolatokhoz fűződő jogi követelményeket.^[49] A Nizsalovszky-féle megközelítés – máig ható érvénnyel – lényegében a Csjt. rendszerének felel meg, melynek tematikus tagolása a házasság, család (rokonság) és gyámság témáit öleli fel.

[27] Pap Tibor szerint a családi viszonyokat a személyes viszonyok dominanciája jellemzi, melyekhez azonban szorosan kapcsolódnak a vagyoni viszonyok is. A jognak e viszonyok mindkét változatát kifejezésre kell juttatnia, figyelemmel azonban arra, hogy „a családi személyi viszonyok esetében lényegesen korlátozottabbak a jogi szabályozás lehetőségei”.^[50] E viszonyok ugyanis jelentősen összefüggnek az egyén belső érzélemvilágával, mely külső ellenőrzés alá aligha vonható, másrészt a kívánt hatás a „szabad egyetértés” és az „egyéni belátás” következtében érhető el, mintsem normatív szabályozás által.^[51]

[28] Csiky Ottó és Filó Erika is hangsúlyozza, hogy a család intimszféra jellegénél fogva a családjog nem szabályozhatja a családi viszonyok teljességét.^[52]

[29] Weiss Emília szintén arra hívja fel a figyelmet, hogy a családjogi szabályozás tárgyi körébe azon családi viszonyok jogi szabályozása tartozik csupán, amelyek igénylik az állami elismerést vagy az állami beavatkozást, hiszen – figyelemmel a családi viszonyok sajátosságaira – azok olyan családtagok közötti belső viszonyok, melyek esetén sem jogi szabályozásra, sem más állami beavatkozásra nincs szükség.^[53]

[30] Érdekességként említjük, hogy bár a szabályozás tárgyi körét érintően eltérés nem volt tapasztalható, viszont az egyes jogintézmények rendszertani megközelítése kapcsán új

szemléletet tükrözött az a sajátos rendszerbeli tematikát követő, Jobbágyi Gábor és Barzó Tímea közös munkájaként megjelent egyetemi jegyzet, amelyben „A létező, együttélő család”, valamint „A bomló és a felbomlott család” főbb témakörein belül kerültek tárgyalásra a családjogba tartozó egyes jogintézmények.^[54]

[31] A fenti időszakról általánosságban elmondható, hogy a jegyesség, a házasságon kívüli együttélések – beleértve az azonos neműek kapcsolatát is – ekkor még kívül rekedtek a szabályozási körön.

[32] A jegyesség kapcsán leszögezhetjük, hogy az megmaradt szokásjogi keretek között, tekintettel arra, hogy a házassági jogról szóló 1894. évi 31. tc. (Ht.) óta nincs olyan jogszabály, amely az intézmény lényegét vagy joghatásait említené. A jegyesség házasságkötés nélküli megszűnése viszont anélkül, hogy külön nevesítenék, számos vagyoni jogi következménnyel járhat ma is, akár az -> **utaló magatartás** jogintézményéhez, akár az ajándék visszakövetelésének esetköreihez igazodva,^[55] vagyis a jegyesség megszűnésének vagyoni jogi következményei a polgári jog klasszikus területe^[56] által szabályozottak.

[33] A társadalmi viszonyok folyamatos változására reagálni kellett a jogalkotónak, így egyértelműen a szabályozási kör bővülése felé vezető tendencia további erősödése figyelhető meg a Ptk. körüli kodifikációs folyamatban.^[57] Annak ellenére, hogy jogszabályi háttér igen szűken állt rendelkezésre és az is kizárólag az 1959-es Ptk-ban öltött testet, Szeibert-Erdős Orsolya a szakma által igen széles körben alapmunkaként elismert és használt „A Családjog Kézikönyve” című művében már 2007-ben önálló, részletes fejezetet szentelt az élettársi jogviszonynak,^[58] *quasi* beemelve ezáltal a jogterületet a családjogi szabályozás tárgyi körébe. Vékás Lajos 2008-ban pedig egyértelműen úgy ír az élettársi kapcsolatról, a Szakértői Javaslat már családjogi viszonyként kezeli és a rájuk vonatkozó magánjogi szabályokat a Családjogi Könyvben gyűjti össze. Ugyanitt történik utalás a bejegyzett élettársi kapcsolatra mint bevezetendő új kategóriára is.^[59]

1.6.2. Szabályozási kör a Családjog Könyvben

[34] A hagyományosnak mondható szabályozási területek mellett a Csjk. már részletesen kitér az élettársi kapcsolat családjogi hatásaira annak ellenére, hogy magát a jogintézményt – a várakozásokkal ellentétben – a jogalkotó polgári jogi szerződésnek tekinti, és a rájuk vonatkozó vagyoni jogi joghatások is a Kötelmi jog Könyvben nyertek elhelyezést.

[35] Megjegyezzük azonban, hogy a családjogász szakma álláspontja ettől lényegesen eltér, hiszen mind a fentebb hivatkozott Szakértői Javaslat, mind pedig a Bizottsági Javaslat^[60] (amit egyébként a Kormány egy az egyben beterjesztett az Országgyűléshez) egységesen, családjogi jogintézményként kezeli az élettársi kapcsolatot.

[36] A fentiek szerint elfogadott szabályozás alapján a kodifikációs folyamat eredményére reagáló kommentárok^[61] pedig már egyértelműen, részletesen szólnak a teljesen újként szabályozott élettársi kapcsolat családjogi hatásairól. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy a jogi szabályozás látszólagosan kirekesztő rendszere ellenére Barzó Tímea A magyar család jogi rendje (2017) című monografikus művében szintén részletesen tárgyalja a *de facto* és a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményeit egyaránt. Az utóbbi időben egyre több monográfia és tanulmány is foglalkozott a témával.^[62]

[37] A Családjog Könyv az alábbi területeket szabályozza:

I. A házasság

- 1. A házasságkötés
- 2. A házasság érvénytelensége
- 3. A házasság megszűnése

- 4. A házastársak személyi viszonyai
- 5. A házastársi tartás
- 6. A házassági vagyoni jog

II. Az élettársi kapcsolat családjogi hatásai

III. A rokonság

- 1. A rokoni kapcsolat
- 2. A leszármazáson alapuló rokoni kapcsolat
- 3. Az örökbefogadás
- 4. A szülői felügyelet
- 5. A rokонтartás

IV. A gyámság

- 1. A gyámrendelés
- 2. A gyámság gyakorlása
- 3. A gyámságnak és a gyám tisztségének a megszűnése

[38] Megjegyezzük, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat – a várttal ellentétben – a Ptk.-ban végül nem kapott helyet, azonban a rájuk vonatkozó külön törvény, *a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény* (Bét. 3. §) rendelkezései szerint – négy kivételtől eltekintve – joghatások vonatkozásában a házasságra vonatkozó szabályokat kell rájuk alkalmazni, ezáltal a Csjk. szabályai közvetve mégis érvényesülnek.

1.7. A családjogi szabályozás személyi köre

[39] A személyi körön belül használatos fogalmak közül a családot a család védelmének alapelveéhez (->**családjogi alapelvek**) kapcsolódva, a szülőket (->**szülők**) önálló szócikkben, a rokonságot (->**rokonság**) szintén önálló szócikkben, a hozzátartozókat a ->**házasság** szócikkhez kapcsolódóan fogjuk részletezni.

1.8. A családjogi jogviszony jellegzetességei

[40] A fentiek alapján számos jellegzetességet foglalhatunk össze a családjog kapcsán.

[41] Kiemelendő, hogy a jog nem szabályozza teljeskörűen a családi kapcsolatokat, azokban az erkölcsi-etikai normák a meghatározóak a családi jogviszonyok személyes, intim jellegére visszavezethetően.

[42] E jogterületen a polgári jog klasszikusnak mondható, főként vagyoni viszonyokat tárgyaló területeihez képest^[63] a személyi viszonyok^[64] túlsúlyban vannak.

[43] A családjogi szabályok egy része közvetlenül egészül ki közjogi, közigazgatási természetű szabályokkal, melyek tipikusan a házasságkötéshez kapcsolódó anyakönyvi eljárást vagy a Családjog Könyv egészén „keresztülfekvő” gyámhivatali eljárást igénylő rendelkezésekben^[65] jelennek meg.

[44] Ezzel összefüggésben is leszögezhetjük, hogy a polgári jog fő elvének tekintett szabályozási módszerek – mint a mellérendeltség és az egyenjogúság – nem érvényesülnek maradéktalanul a családi jogviszonyokban. A leginkább elközjogiasodott területeken – mint a gyámhatóság engedélyezési és felügyeleti jogkörénél, de a szülő-gyermek kapcsolatnál – sem tudnak érvényesülni. A fentiek miatt is fokozott kíváncsi a gyengébb fél (elsősorban a gyermek) védelme.^[66]

[45] A törvényben meghatározott, jellemzően személyi jellegű jogosultságok nem forgalomképesek, így nem ruházhatók át, még az érdekeltek kölcsönös megállapodásával sem (például szülői

felügyelet, családi jogállás, tartásra való jogosultság).

[46] Egyes családjogi jogosultságok tekintetében alanycserére nem kerülhet sor (például jogutódlás a férj vagy a feleség személyében).

[47] A jogviszonyok keletkezésénél és megszűnésénél kevés szerepe van az egyén akaratának, ugyanis vagy leszármazáson alapulnak, vagy az egyén jogszabály erejénél fogva beletartozik abba a személyi körbe, amelyhez az egyúttal jogkövetkezményt fűz. A számos példa közül néhányat kiemelve elmondható, hogy a szülői felügyeleti jog keletkezése (a megszületéssel veszi kezdetét), a házasságkötés (az egyén akaratától függ, de hatósági közreműködés szükséges a keletkezéséhez), az örökbefogadás (személyes akaratnyilvánítás többnyire csak az örökbefogadó részéről történik, és hatósági közreműködésre is szükség van a keletkezésnél); az örökbefogadott gyermek és az örökbefogadó szülők vonalán lévő „nagyszülők” viszonya a felek akaratától függetlenül keletkezik), a gyámság (keletkezésénél a személyes akaratnyilvánítás itt is többnyire csak a gyám oldalán valósul meg és szintén hatósági közreműködéssel keletkezik) esetén az egyén akarata sok szempontból valóban nem vizsgálendő vagy akaratnyilatkozata önállóan egyáltalán nem tehető meg érvényesen.

[48] Megjegyezzük ugyanakkor azt is, hogy a kiskorú gyermek jogaira (->a [gyermek jogai](#)) tekintettel egyre erőteljesebb elvárás érvényesül a jogalkalmazó irányában, hiszen az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket, valamint a 14. életévét betöltött gyermeket az őt érintő kérdésekben meg kell hallgatni, és véleményét lehetőség szerint figyelembe kell venni. A gyermek véleménye/döntése egyre nagyobb hangsúlyt kap a szülői felügyeleti jog, az apai elismerő nyilatkozat megtétele, valamint az örökbefogadás engedélyezése kapcsán.

[49] Azokban az esetekben, ahol a jogalkotó meghatározza a jogviszony tartalmát, azt többnyire kógens jelleggel teszi, bár a vagyoni és tartási kérdések esetén a diszpozitív szabályok lehetőséget adnak a felek általi eltérésre, és a szülői felügyelet szabályainál is elsősorban a felek megállapodásának kell érvényesülnie.

[50] A hatóságoknak fokozott figyelemmel kell lenni a méltányosság követelményére és a gyengébb fél védelmére, mely alapelvek *generál clausulaként* kell hogy érvényesüljenek.

[51] Az állami beavatkozás a családjogi jogviszonyokba, sajátos családjogi paradoxonként jelenik meg. Egyrésztől ugyanis fontos a család intim, magánszférájába való állami beavatkozás mérsékelt volta iránti igény, olyannyira, hogy ezáltal közvetlen állami kényszer sem minden esetben vehető igénybe, még a jog által szabályozott kötelezettségek (lásd hűség követelménye)^[67] megsértése esetén sem. Másrésztől viszont alapvető szinten is megfogalmazott, és az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) ítélkezési gyakorlatában is megjelenik a gyengébb fél védelme (->[családjogi alapelvek](#)) érdekében a gyors és hatékony állami beavatkozás iránti igény.^[68]

2. A családjog szócikkeinek szerkezete

[52] Az előbbi, családjogról szóló általános bevezetést és az abban részletezett, a szabályozás tárgyi körének felvázolásához jórészt illeszkedő lehetséges tagolást figyelembe véve, az Internetes Jogtudományi Enciklopédia családjoggal kapcsolatos szócikkei az alább ismertetendő rendszerben épülnek fel. A szócikkek nem képezik le teljes mértékben a fenti rendszertant, aminek az az oka, hogy bizonyos esetekben racionálisabbnak tűnt egyes témák további felbontása vagy egységes keretben tartása.

[53] A nemzetközi családjogot érintő főbb kérdések ugyanakkor nem kerülnek önálló szócikkbe, hanem az adott kapcsolódó témakörben nyernek említést.

[54] A szócikkeket az alábbi főbb csoportokon belül helyeztük el:

- 1. A családjog alapelveit érintő szócikk
- 2. A házasság intézményét érintő szócikkek
- 3. A családot, rokonságot érintő szócikkek

- 4. A gyámságot érintő szócikkek
- 5. Az élettársi kapcsolatot érintő szócikkek
- 6. A bejegyzett élettársi kapcsolatot érintő szócikk

2.1. A családjogot általánosságban érintő szócikkek

[55] Ez a rovatbevezető szócikk általánosságban mutatja be a családjogot és ismerteti a családjoghoz kapcsolódó egyes szócikkeket. A szócikk bevezetőjében kifejtetteket nem megismételve említjük azonban, hogy e szócikkben utalás történik arra, miszerint a családjog a magánjogból fejlődött önálló jogággá, majd került vissza a kodifikációt követően ismételt a magánjog (polgári jog) keretei közé. A témát érintően a ->[magánjog](#) szócikkből általánosságban tudhatunk meg többet A magánjog általános része rovaton belül, és számos további érdekesség is megtalálható a családjogot gazdasági-jogi környezetbe beágyazó ->[családjog és joggazdaságtan](#) szócikkből, mely a Joggazdaságtan rovatban lelhető fel.

[56] A családjogot általánosságban érinti továbbá a ->[családjogi alapelvek](#) szócikk. Fontos előrebocsátani, hogy a Ptk. Bevezető rendelkezések Könyvében elhelyezett alapelvek, különösen közülük a ->[jóhiszeműség és tisztesség](#) és ->[a joggal való visszaélés](#) tilalma szintén érvényesülnek a családjogi jogviszonyokban, viszont ezek részletes tárgyalására A magánjog általános része rovatban elhelyezett önálló szócikkben kerül sor. További elhatárolás szükséges az Alkotmányjogi rovatban kifejtett szócikk egy részétől is, így a ->[házasság és család](#), ->[a gyermekek jogai](#) és a ->[magánszférajogok](#) alkotmányos megközelítését szintén nem a Családjog rovatban kell keresnünk.

2.2. A házasság intézményét érintő szócikkek

[57] A házasság intézményét tíz szócikk tárgyalja. A keretet a családjogi ->[házasság](#) szócikk adja, mely – kitekintéssel a külföldi gyakorlatra – általánosságban mutatja be a jogintézmény hazai jellemzőit. A jogtörténeti és római jogi hagyományok feldolgozásáról, valamint a házasság egyházi megközelítéseiről ebben a szócikkben nem esik szó, hiszen azok önálló szócikkben szerepelnek: ->[házasság](#) (római jog); ->[házasság](#) (jogtörténet) szócikk; ->[egyházi házasságjog](#) szócikk. A téma alkotmányjogi szempontból fontos vizsgálatát pedig a ->[házasság és család](#) szócikkben, Alkotmányjog rovatban találjuk.

[58] Külön cikkek alkotják a házasság intézménye kapcsán a státuszt érintő kérdések tárgyalását, így ->[a házasság megkötése](#) szócikk a létrejövétel problematikáját járja körbe, ->[a házasság érvénytelensége](#) szócikk a házassági akadályok ellenére megkötött házasságok sorsának rendezhetőségéről és az érvénytelenné nyilvánítás szabályairól, míg a ->[a házasság megszűnése](#) szócikk a halál okából történő és a bontás általi megszűnés anyagi jogi szabályainak részletes kifejtésével foglalkozik.

[59] Fontos megjegyezni, hogy hasonló témákat érint az ->[egyházi házasságjog](#), a ->[házassági akadályok](#), valamint az ->[egyházi anyakönyvek](#) szócikk, melyek mindegyike az Egyházjog rovatban lelhető fel. A házasság megszűnésének eljárásjogi szabályait pedig a ->[személyállapot perek](#) szócikkben, a Polgári eljárásjog rovatban találjuk.

[60] A házasság jogi tartalmán belül kifejtett jogok és kötelezettségek egyrészt a ->[házastársak személyi viszonyai](#), a ->[házastársi tartás](#) és a mennyiségileg is legnagyobb területet felölelő ->[házassági vagyongjog](#) (családjog) szócikk alkotják, mely utóbbi hatalmas témakört tovább cizelláljuk önálló szócikkbe lehatárolt résztémákkal. Így önálló elemzés tárgyát képezik a ->[házassági vagyongjogi rendszerek](#), a ->[házastársak egymás közötti szerződésai](#), valamint a rendszertanilag szintén a vagyongjogon belül elhelyezett ->[a házastársi lakáshasználat](#) témakörök. A ->[vagyongjog](#) szócikk A magánjog általános része rovaton belül általánosságban szól a fogalomról, a ->[házassági vagyongjog](#) (jogtörténet) szabályai pedig jogtörténeti aspektusból szemlélik a témát a Jogtörténet rovaton belül. Ugyanígy hasznos háttéranyagként szolgálhatnak a szerződések részhez

kapcsolódóan a ->[jóerkölcsbe ütköző ügyletek](#), melyeket A magánjog általános része rovatban, továbbá a ->[tulajdonátruházó szerződések](#) és a ->[tartási és életjáradéki szerződés](#) szócikkek, melyeket A kötelmi jog különös része rovatban találunk. A házastársak öröklésére vonatkozó szabályokat az Öröklési jog rovatban követhetjük nyomon.

2.3. A családot, rokonságot érintő szócikkek

[61] Az e nagy témakörbe tartozó szócikkek a törvényi rendszertől részben szintén eltérően kerültek felosztásra. A ->[rokonság](#) címszóban általánosságban kerül tisztázásra, kik tartoznak ebbe a személyi körbe, beleértve a leszármazáson alapuló rokoni kapcsolatot, valamint a rokonság mesterségesen, gyámhatósági határozattal keletkeztetett változatát, az örökbefogadást is.

[62] A leszármazáson alapuló rokonság elemzését tovább cizelláltuk, a részleteket az ->[anyai jogállás](#) és az ->[apasági vélelmek](#) önálló egységekben helyeztük el, tekintettel arra is, hogy ezen témák kifejtése igen bőséges irodalmon nyugszik és rendkívüli érdeklődésre tart számot.

[63] A ->[szülők](#) szócikk a vérszerinti, az örökbefogadó, a mostoha-, és a nevelőszülő fogalmát határolja el egymástól.

[64] A ->[szülői felügyelet](#) átfogó témakörén belül azokat a kérdéseket elemezzük, miszerint a kiskorú gyermek szülei – függetlenül attól, hogy együtt vagy külön élnek-e – hogyan gyakorolják a szülői felügyeleti jogot, mely jogok és kötelezettségek alkotják annak tartalmi jegyeit, és mik lesznek a döntő szempontok akkor, ha a bíróságnak kell döntenie a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése körül zajló jogvitákban. A ->[különélő szülők](#) azt a kategóriát jelentik, amikor „jogilag” különélő szülőről, vagyis azon személyről van szó, aki a szülői felügyeletet gyakorló szülőtől és gyermektől különélő szülőpár. Azon eset tehát, amikor a felek, bár külön élnek, de közösen gyakorolják a szülői felügyeleti jogot, nem tartozik jelen szócikk keretei közé, az ugyanis a szülői felügyelet általános témakörén belül szabályozott. Ezen szócikken belül esik szó továbbá a különélő szülő kapcsolattartási jogának részletszabályairól is. A ->[gyermek- és rokонтartás](#) szócikk rendszertanilag szintén eltér kissé a Ptk.-ban foglaltaktól, viszont a kiemelkedően nagy gyakorlati előfordulás indokolta, hogy a rokonok köréből a gyermeket kiemeljük és külön feltüntetessük a szócikk címében, annak ellenére, hogy a gyermek is – köztudottan – a rokon fogalmi körébe esik.

[65] Az ->[örökbefogadás](#) részletei önálló szócikkbe kerültek, utalva egyúttal a nemzetközi örökbefogadás szabályaira is.

[66] A család, rokonság témakörébe tartozó szócikkeket jól kiegészíti a Jogtörténet rovatban elhelyezett ->[család](#), [nemzetség](#), [rokonság](#), valamint a Római jog rovatban kifejtett ->[család jogi koncepciói](#) szócikkek is.

2.4. A gyámságot érintő szócikkek

[67] A ->[gyámság](#) szócikk a gyámrendelés, a gyámság gyakorlása, valamint a gyámságnak és gyám tiszttségének megszűnése kérdéseivel foglalkozik, némi kitekintéssel a kapcsolódó közigazgatási jogi szabályozásra. A témához kapcsolódóan, a Jogtörténet rovatban, a ->[gyámság és gondnokság](#) szócikkben találunk további, jogtörténeti megközelítésben kidolgozott adalékokat.

2.5. Az élettársi kapcsolatot érintő szócikkek

[68] Az ->[élettársi kapcsolat](#) tárgyi kört érintő hovatartozását illetően bár egységes tendencia még nem kristályosodott ki, de a Családjog és Kötelmi jogi Könyvekbe kettéválasztott szabályokat igyekszünk egységesen kezelni, azonosan a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán kialakult megközelítéssel, hiszen ott az élettársi kapcsolatra vonatkozó valamennyi részletszabály 2011 óta a családjogi tananyag része.^[69] Az utóbbi időben mondhatni valamennyi jogi kar egységesen ezt a gyakorlatot követi.

2.6. A bejegyzett élettársi kapcsolatot érintő szócikk

[69] Egyetlen szócikk, a ->[bejegyzett élettársi kapcsolat](#) tartozik csupán ide. A téma családjogba sorolása némi magyarázatra szorul, ugyanis a bejegyzett élettársi kapcsolatról a Ptk., ennek következtében a Családjog Könyv sem tesz említést, így nem ismeri el polgári jogi/családjogi jogintézményként sem. Mindezek ellenére a bejegyzett élettársi kapcsolat a házasságon kívüli partnerkapcsolatok körébe tartozik, státust keletkeztet, a házassággal nagyban hasonlatos joghatásokkal bír, továbbá a létrejövetel és megszűnés szabályai is párhuzamba állíthatók a két jogintézmény vonatkozásban. Figyelemmel arra is, hogy ebben az együttélési formában nevelkedhetnek olyan kiskorú gyermekek, akik valamelyik fél – különmemű – kapcsolatából származnak, a rájuk vonatkozó főbb szabályok ismertetésétől nem tekintünk el.^[70] A szabályozás rájuk vonatkozóan külön törvényben, a Bét.-ben nyert elhelyezést. A szócikken belül széles kitekintést nyerhetünk a külföldi jogi szabályozásra is.

3. JEGYZETEK

[1] LÁBADY Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*, Budapest–Pécs, Dialóg Campus, ³2000, 37.

[2] PAP Tibor: *Magyar családjog*, Budapest, Tankönyvkiadó, ³1979, 18; CSIKY Ottó: „A család jogi rendjének alapvonásai” in CSIKY Ottó – FILÓ Erika: *Magyar családjog*, Budapest, HVG–Orac, ²2003, 13.

[3] Ahol elsőként került önálló, egységes részbe a nemzetközi családjogra vonatkozó szabályozás részletekbe menő ismertetése: KÖRÖS András (szerk.): *A családjog kézikönyve*, Budapest, HVG–Orac, ⁴2007, 901–1258. Brávác Ottóné, Szócs Tibor, valamint Katonáné Pehr Erika munkájának is köszönhetően vált a nemzetközi családjog a családjogi szabályozás tárgyi körébe tartozó területté, legalábbis elméleti szinten.

[4] KÖRÖS (szerk.) (3. j.) 1.

[5] Lásd ZSÖGÖD Benő: *A házastársak személyes viszonya egymáshoz és házassági vagyoni jog*, Budapest, 1891; SIPŐCZ László: *A gyámságról és gondnokságról*, Budapest, 1891; KRÁLIK Lajos: *A szülőkről és gyermekekről*, Budapest, 1892. Hivatkozza VÉKÁS Lajos: „Bevezetés” in VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*, Budapest, Wolters Kluver, 2014, 27.

[6] HERGER Csabáné: *A modern magyar házassági vagyoni jog kialakulása és rendszere a német jogfejlődés tükrében*, Passau, Schenk, 2017, 162.

[7] NIZSALOVSKY Endre: *A család jogi rendjének alapjai*, Budapest, Akadémiai, 1963.

[8] Nizsalovszky szerint „[a] család jog önálló jogágként való elismerése logikai művelet, rendszerezés eredménye”, melynek során a jogszabályok nagyobb tömegének egy osztályba sorolása keletkezteti a jogágot. A család jog esetében pedig a jogági minőség legfőbb bizonyítékát, és egyben gyakorlati jelentőségét az adja, hogy a családi jogállást alakító jognyilatkozatokra és más jogi tényekre sem alkalmazható kielégítő eredménnyel a Ptk. polgári jogi jognyilatkozatokra és jogi tényekre vonatkozó általános szabálya (rég Ptk. 205. §), másrészt a polgári jog szabályaiból kiinduló bírói gyakorlat „rendszerint a törvény rendelkezéseivel alig összeegyeztethető, vagy egyébként nem kívánatos

eredményre vezet". Lásd NIZSALOVSKY (7. j.) 211, 212–213.

[9] Régi Ptk. 1. § (1) bekezdés.

[10] Rendelkezései egy részét a hatályon kívül helyezésekor folyamatban lévő ügyekben tovább kellett alkalmazni a *Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény* (Ptké.) 23. § alapján, így továbbhatása napjainkban közvetlenül is érvényesül.

[11] Lásd svájci ZGB (1907), német BGB (1896), francia Code Civil (1804).

[12] Lábady Tamás alkotmánybíró (1990–1999), a PPKE JÁK Magánjogi és Kereskedelmi jogi Tanszékének docense (1995–2017), a Pécsi Ítéletábla elnöke (2003–2012), az új Ptk. Kodifikációs Szerkesztőbizottságának tagja.

[13] LÁBADY (1. j.) 37.

[14] Kecskés László a JPTE ÁJK Polgári Jogi Tanszékének professzora (1995–).

[15] Lásd WEISS Emília: „Az új polgári törvénykönyv és a családjogi viszonyok szabályozása” *Polgári Jogi Kodifikáció* 2000/2, 6.

[16] Bíró György (1955–2015) a ME ÁJK Civilisztikai Tudományok Intézetének volt igazgatója, a Polgári Jogi Tanszékének professzora (1999–2015).

[17] Lenkovics Barnabás az ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszékének professzora (2000–2012), ombudsman (2001–2007), a SZE Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszékének professzora, alkotmánybíró (2007–2016), ezen belül az Alkotmánybíróság elnöke (2015–2016),

[18] WEISS (15. j.) 6.

[19] Jobbágyi Gábor a PPKE Magánjogi és Kereskedelmi Jogi Tanszékének professzora.

[20] Lásd JOBBÁGYI Gábor: *Személyi és családi jog*, Budapest, Szent István Társulat, 2005, 193.

[21] Barzó Tímea A ME ÁJK egyetemi docense, a Polgári Jogi Tanszék vezetője (2015–).

[22] BARZÓ Tímea: „A családjog és a polgári jogi kodifikáció” *Magyar Jog* 2000/5, 288. Lényegében ugyanez az elképzelés fogalmazódott meg a Miskolci Egyetemen rendezett magánjogi kodifikációs és jogharmonizációs konferencián. Lásd BARZÓ Tímea: „Összefoglaló a Miskolci Egyetemen rendezett magánjogi kodifikációs és jogharmonizációs konferencián elhangzott előadásokról” *Polgári Jogi kodifikáció* 2000/1, 19.

[23] Kőrös András kúriai bíró (1988–2015), ezen belül a családjogi tanács elnöke (1997–2015), a családjogi kodifikációs munkabizottság, majd az operatív bizottság tagja (2002–2012).

[24] KŐRÖS András: „A Ptk. és a családjog kapcsolata – a gyakorló jogász szemével” *Polgári Jogi Kodifikáció* 1999/1, 8.

[25] Weiss Emília (1927–2014) az ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszékének professzora, a Polgári Jogi Kodifikációs Szerkesztőbizottság tagja, a családjogi kodifikációs munkabizottság elnöke.

[26] Lásd WEISS (15. j.) 6.

[27] Tóthné Fábián Eszter az SZTE ÁJTK Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszékének címzetes egyetemi tanára (2005–).

[28] TÓTHNÉ FÁBIÁN Eszter: „Családi jog és az új Polgári Törvénykönyv koncepciója” in PAPP Tekla (szerk.): *Acta Conventus de Jure Civili Tomus III*, Szeged, Lectum, 2005, 29–41.

[29] A *Kormány 1003/2003.(I. 25.) sz. határozatával* elfogadott szöveg, amely megjelent a Magyar Közlöny 2003. évi 8. számában.

[30] Ptk. 4:1–4:4. §.

- [31] KŐRÖS András: „Alapelvek” in KŐRÖS (szerk.) (3. j.) 21.
- [32] 2011. április 25-én hirdették ki, 2012. január 1-jén lépett hatályba.
- [33] L. cikk „(1) Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. (2) Magyarország támogatja a gyermekvállalást. (3) A családok védelmét sarkalatos törvény szabályozza.” (Lásd *a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvényt.*)
- [34] II. cikk „[...] a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”
- [35] VI. cikk „(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.”
- [36] VII. cikk „(3) Az állam és a vallási közösségek különváltan működnek. A vallási közösségek önállóak. (4) Az állam és a vallási közösségek a közösségi célok elérése érdekében együttműködhetnek.” Ennek egyik családjogi szempontú megnyilvánulása, hogy az egyházi házasság önmagában a világi jog szempontjából nemlétező házasság 1895. október 1-je óta, vagy például a keresztszülő fogalma egyházi jogi kategória akkor is, ha ezt a tisztséget valamelyik „világi jogi” kategóriába tartozó hozzátartozó, például a nagybácsi vagy nagynéni tölti be.
- [37] XV. cikk „(3) A nők és a férfiak egyenjogúak. [...] (5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”
- [38] XVI. cikk „(1) Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. (2) A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést. (3) A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását. (4) A nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni.”
- [39] Pp. XXXI. fejezet.
- [40] Pp. XXXIII. fejezet.
- [41] Pp. XXXIV. fejezet.
- [42] Pp. XXXV. fejezet.
- [43] Pp. XXXVI. fejezet.
- [44] Pp. XXXVII. fejezet.
- [45] Lásd erről különösen Mt. 53. §, 66. § (6) bekezdés, 113. §, 118. §.
- [46] Mt. 291. § (1) bekezdés *a*) pont.
- [47] NIZSALOVSKY (7. j.) 173.
- [48] NIZSALOVSKY (7. j.) 174.
- [49] NIZSALOVSKY (7. j.) 174.
- [50] PAP (2. j.) 12.
- [51] PAP (2. j.) 12.
- [52] CSIKY-FILÓ (2. j.) 13.
- [53] WEISS Emília: *Családjogi alapismeretek*, Budapest, Rejtjel, 2004, 9.
- [54] JOBBÁGYI Gábor – HEINERNÉ BARZÓ Tímea: *Családi jog*, Miskolc, Novotni, 1998, 4–5.
- [55] HEGEDŰS Andrea: *Polgári jog. Családjog*, Szeged, RIMÁK, 2018, 49.

- [56] Mindkét jogintézmény a Kötelmi Jog Könyvben lelhető fel, az utaló magatartás szabályait lásd a Ptk. 6:587. §-ban; az ajándék visszakövetelésének szabályait ld. a Ptk. 6:237.§ (3) bekezdésében.
- [57] A kodifikációs folyamat közel 15 éven át, 2008-tól 2013-ig tartott.
- [58] KŐRÖS (szerk.) (3. j.) 850 –900.
- [59] VÉKÁS Lajos (szerk.): *Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez*, Budapest, CompLex, 2008, 62.
- [60] VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági Javaslatára magyarázatokkal*, Budapest, CompLex, 2012.
- [61] VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*, Budapest, Wolters Kluwer, 2014, 725–734; OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*, Budapest, Opten, 2014; KŐRÖS András (szerk.): *Polgári Jog. Családjog, Az új Ptk. magyarázata III/VI*. Budapest, HVG–Orac, 2013, 147–158; VÉKÁS Lajos: *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*, Budapest, CompLex, 2013, 292–296.
- [62] Lásd többek között Hegedűs Andrea és Szeibert Orsolya monográfiáját, valamint Reiderné Bánki Erika tanulmányát. HEGEDŰS Andrea: *Az élettársi kapcsolat a polgári jogi kodifikáció tükrében*, Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2010; SZEIBERT Orsolya: *Az élettársak és vagyoni viszonyaik*, Budapest, HVG–Orac, 2010; REIDERNÉ BÁNKI Erika: „Az élettársi kapcsolat az új Polgári Törvénykönyv tükrében” in KŐHIDI Ákos – KESERŰ Barna Arnold (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovic Barnabás tiszteletére*, Győr–Budapest, Széchenyi István Egyetem – ELTE Eötvös, 2015, 367–384.
- [63] Dologi jogi, kötelmi jogi, öröklési jogi szabályok.
- [64] A házasság, rokonság, gyámság szabályai.
- [65] Többek között tizenhatodik életévét betöltött kiskorú házasságkötésének engedélyezése, kiskorú jognyilatkozatainak érvényességéhez szükséges esetkörök, perindítási jogkörök, kapcsolattartás szabályozása, örökbefogadás engedélyezése, gyámság intézményéhez kapcsolódó feladat- és hatáskörök.
- [66] KŐRÖS (szerk.) (61. j.) 21.
- [67] Ptk. 4:24. § (1) bekezdés.
- [68] Lásd ennek kapcsán pl. az *Olsson v. Sweden ügyben* hozott ítéletet, Judgment of 27 November 1992, 13441/87, ECHR 75. Az EJEB az EJEE 8. cikkével kapcsolatban kimondta, hogy az állam elsődleges kötelezettsége, hogy tartózkodik a magánéletbe való beavatkozástól. Más esetben viszont, ha a magán- és családi élet védelme indokolja, az államnak gyors és hatékony beavatkozási kötelezettsége van, például elő kell segítenie az egyik szülőtől elszakított gyermekek visszavételét. Lásd az *Ignaccolo-Zedine v. Romania ügyben* hozott ítéletet (Judgment of 25 January 2000, 31679/96).
- [69] Az egyetemi jegyzetek és tankönyvek között elsőként Hegedűs Andrea jegyzete tartalmazta az élettársi kapcsolatra, annak regisztrált változatára, valamint a bejegyzett élettársi kapcsolatra vonatkozó szabályok áttekintő ismertetését. HEGEDŰS Andrea: *Családi jog*, Szeged, Kis-ker, 2011, 93–108. Később Szeibert Orsolya egyetemi jegyzetében is külön rész szólt a házasságon kívüli partnerkapcsolatokról. SZEIBERT Orsolya: *Családi jog*, Budapest, ELTE Eötvös, 2015, 119–142.
- [70] A témát a szerző szintén a családjog tárgyán belül oktatja a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. A napjainkban tananyagul szolgáló szakkönyvének 184–187. oldalai képezik a vonatkozó tananyag rész alapjait. HEGEDŰS (55. j.) 184–187.